

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.11.84](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.11.84)

УДК 368

*Я. М. Гринчишин,
к. е. н, доцент, доцент кафедри державних та місцевих фінансів,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів
ORCID: 0000-0003-0628-4545*

*Т. В. Гришук,
магістр, Львівський національний університет ім. Івана Франка м. Львів
ORCID: 0000-0003-0718-6664*

СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

*Y. M. Grynchyshyn
PhD in Economics, associate professor of the Department of state and local finances,
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

*T. V. Gryshchuk
post-graduate, Ivan Franko Lviv National University, Lviv*

LIFE INSURANCE AS AN INNOVATIVE PRODUCT IN THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE

У статті на основі вивчення наукових напрацювань обґрунтовано важливість страхування життя, як для забезпечення соціальних потреб страхувальників, так і для економічного розвитку країни. Обґрунтовано важливість накопичувального страхування життя у зв'язку з поступовим погіршенням демографічної ситуації, зменшенням працюючого населення та збільшення кількості пенсіонерів. Підкреслено особливу актуальність вивчення теоретичних і практичних аспектів різних видів довгострокового страхування життя, особливо інвестиційного.

Інвестиційне страхування поєднує в собі елементи класичного страхування життя та інвестиційну складову. В Україні інвестиційне страхування передбачене проектом Закону України «Про страхування», який був розроблений ще у 2015 р., перше читання якого відбулося у Верховній Раді ще 31 березня 2016 року. Ключові особливості інвестиційного страхування полягають, по-перше в участі страхувальника в інвестиційному процесі і, по-друге, в залежності страхової виплати від ефективності інвестицій.

При інвестиційному страхуванні, частина страхової премії спрямовується на покриття страхових ризиків, а основна частина, за вибором клієнта, інвестується у фінансові інструменти або інвестиційні фонди. На відміну від класичного страхування життя, клієнт в кінці строку дії договору не отримує фіксовану суму, а ту суму, розмір якої залежить від результатів, які принесла обрана стратегія інвестування.

Для повноцінного функціонування інвестиційного страхування життя в Україні, крім прийняття відповідного закону парламентом, Нацкомфінпослуг необхідно розробити низку підзаконних актів.

In the article on the basis of the study of scientific developments the importance of life insurance both to meet the social needs of policyholders and for the economic development of the country is substantiated.

The importance of cumulative life insurance in connection with the gradual deterioration of the demographic situation, a decrease in the working population and an increase in the number of pensioners is substantiated. The special relevance of studying the theoretical and practical aspects of different types of long-term life insurance, especially investment, is emphasized.

Investment insurance combines the elements of classic life insurance and the investment component. In Ukraine, investment insurance is envisaged by the draft Law of Ukraine "On Insurance", which was developed in 2015, and the first reading was held in the Verkhovna Rada on March 31, 2016. The key features of investment insurance are, first of all, the participation of the insurer in the investment process and, second, depending of the insurance payment from the effectiveness of the investment. Investment life insurance is a product that allows you to tie returns to the dynamics of the stock market.

In the case of investment insurance, part of the insurance premium is directed to cover insurance risks, and the main part, at the client's choice, is invested in financial instruments or investment funds. Unlike classic life insurance, at the end of the contract, the client does not receive a fixed amount, but the amount whose amount depends on the results of the chosen investment strategy.

Technical reserves of life insurance investment are accounted for separately from other assets of the insurer and are reflected in the life insurance investment fund. To determine the amount of payments under investment life insurance contracts use a conditional amount - a unit corresponding to the proportional part of the value of assets in the life insurance investment fund. Each life insurance contract is subject to an individual account, indicating the actual number and type of units purchased, their price and credited payments and risk insurance premiums.

For the proper functioning of investment life insurance in Ukraine, in addition to the adoption of the relevant law by Parliament, the National Commission for the State Regulation of Financial Services Markets it is necessary to develop a number of by-laws.

Ключові слова: *страхування життя, інвестиційне страхування, проект закону «Про страхування».*

Keywords: *life insurance, investment insurance, draft law "About Insurance".*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Основними функціями страхування життя можна вважати захисну і заощаджувальну. Захисна функція полягає у використанні даного виду страхування для вирішення багатьох соціальних завдань. Страхування життя дозволяє мінімізувати ризики пов'язані з втратою доходу внаслідок втрати працездатності або смерті годувальника сім'ї, а також забезпечує гідний рівень життя після виходу на пенсію [1, с. 28]. Як найважливіший елемент соціальної системи держави, страхування життя дозволяє успішно вирішувати багато суспільних проблем, а також задовольняти потреби юридичних та фізичних осіб в забезпеченні стійких гарантій захисту їх економічних інтересів, пов'язаних зі здійсненням різних видів господарської діяльності, збереженням визначеного рівня добробуту і здоров'я [2, с. 13].

Заощаджувальна функція страхування життя впливає з його довгострокового характеру (до 40 років і довічно), що дозволяє страховикам акумулювати значні фінансові ресурси, отримуючи про цьому додатковий дохід від інвестування резерву страхових внесків. Через акумулювання значних фондів грошових коштів у формі страхових резервів із їх подальшою алокацією у різних секторах економіки страхування життя є потужним каталізатором розвитку держави [3, с. 65].

Накопичувальне страхування життя є найпоширенішим видом страхування у США, Західній Європі та Японії, де до 90% населення мають поліси довгострокового накопичувального страхування. [4, с. 231]. Фінансово ерудоване населення Європи віддає перевагу цьому виду страхування перед банківськими депозитами, оскільки воно є більш вигідним.

Варто зауважити, що розвиток світового ринку страхування життя спричинений поступовим погіршенням демографічної ситуації, зменшенням працюючого населення та збільшення кількості пенсіонерів. [5, с. 48]. За результатами 2018 р. ринок страхування життя в Україні показав позитивну

динаміку, увійшовши у трійку динамічних ринків світу. Однак, національний ринок страхування життя перебуває на стадії становлення оскільки застрахованими є лише 5-7 відсотків населення. Для порівняння, у Європі – близько 85%, у США – 80%. Часто люди мають кілька програм на різні терміни у різних страхових компанія. У нас на страхування життя однієї особи витрачається від 1,5 до 2 доларів, у той час, як у сусідній Польщі – 102 долари, Угорщині – 148, Німеччині – 1042, США – 1750, а у Великій Британії аж 3300 доларів. [6]

В Європі та США традиційно розвинене так зване страхування життя з інвестиційною складовою (unit-linked страхування), яке полягає у тому, що страхова компанія, щоб підвищити прибутковість, використовує частину портфеля для інвестицій в потенційно більш прибуткові, але й більш ризикові інструменти, не ризикуючи при цьому всіма коштами клієнта [7, с. 592].

Обов'язковою умовою розвитку ринку страхування життя в Україні в умовах інтеграції нашої держави у європейське співтовариство та посилення процесів глобалізації, є приведення його діяльності у відповідність до європейських стандартів [8, с. 3]. Тому особливо актуальним є вивчення теоретичних і практичних аспектів різних видів довгострокового страхування життя, особливо інвестиційного.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інвестиційного страхування досліджують такі науковці, як Журавка О.С., Крейдич І.М, Третяк Д. та інші. Відсутність практичного досвіду такого виду страхування в Україні та важливість даного питання вимагає подальшого поглиблення теоретико-методологічних засад його функціонування.

Мета статті – дослідження особливостей інвестиційного страхування, виявлення можливих проблем при його запровадженні.

Виклад основного матеріалу. Інвестиційне страхування або, так званий за межами України unit-linked — це страховий продукт, що поєднує в собі елементи класичного страхування життя та інвестиційну складову. Вперше даний вид страхування з'явився у країнах з добре розвиненим фінансовим ринком - Великій Британії та США. Зараз фінансові продукти unit-linked відіграють дуже важливу роль на страховому ринку багатьох країн [9, с. 237]. У США до 60% договорів страхування життя заключаються саме за технологією Unit-Linked. В Європі на частку цього сегмента припадає від 30 до 70% [10].

Інвестиційне страхування життя - це продукт, який дозволяє прив'язати прибутковість до динаміки фондового ринку. Важливо відзначити, що в довгостроковій перспективі єдиним засобом, здатним стабільно «перегравати» інфляцію, як раз і є фондовий ринок [11].

В Україні інвестиційне страхування передбачене проектом Закону України «Про страхування», який був розроблений ще у 2015 р., а перше читання якого відбулося у Верховній Раді ще 31 березня 2016 року. Статтею 6 передано 5 класів страхування життя (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація страхування життя

Джерело: розроблено на підставі [12]

Згідно зазначеного законопроекту інвестиційне страхування життя передбачає «обов'язок страховика в разі смерті застрахованої особи до закінчення строку дії договору та/або терміну, визначеному у договорі, та/або дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору, та/або настання в житті застрахованої особи події (взяття шлюбу, народження дитини тощо), передбаченої в договорі страхування, здійснити страхову виплату (виплати), розмір якої (яких) залежить від вартості активів, якими представлені технічні резерви інвестиційного страхування життя та з урахуванням результатів розміщення та управління коштами таких технічних резервів» [12].

При інвестиційному страхуванні, частина страхової премії спрямовується на покриття страхових ризиків, а основна частина, за вибором клієнта, інвестується у фінансові інструменти або інвестиційні фонди. Ця опція дає можливість клієнту вибрати найбільш відповідну стратегію і збільшити викупну суму. На відміну від класичного страхування життя, клієнт в кінці строку дії договору не отримує фіксовану суму, а ту суму, розмір якої залежить від результатів, які принесла обрана стратегія інвестування [13].

Ключові особливості інвестиційного страхування полягають, по-перше в участі страховальника в інвестиційному процесі і, по-друге, в залежності страхової виплати від ефективності інвестицій (рис. 2).

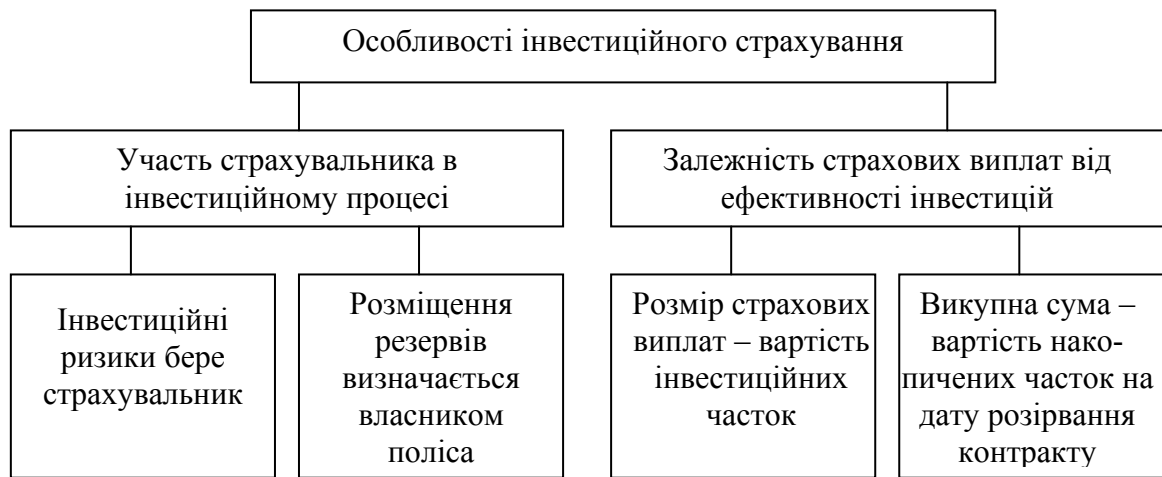

Рис. 2. Особливості інвестиційного страхування

Джерело: [14]

Кошти технічних резервів інвестиційного страхування життя обліковуються окремо від інших активів страховика і відображаються у фонді інвестиційного страхування життя (рис. 3). Для визначення розміру виплат за договорами інвестиційного страхування життя використовують умовну величину – юніт, яка відповідає пропорційній частині вартості активів у фонді інвестиційного страхування життя. До кожного договору інвестиційного страхування життя ведеться індивідуальний рахунок із зазначенням фактичної кількості та виду придбаних юнітів, їхньої ціни та зарахованих платежів і ризикових страхових внесків [15, с. 8].

Розміщення активів фонду інвестиційного страхування життя та управління ними здійснюється страховиком або компанією з управління активами відповідно до Регламенту фонду інвестиційного страхування життя. Регламент фонду інвестиційного страхування життя – документ, який визначає напрями та обмеження щодо інвестування активів, порядок розрахунку кількості юнітів, належних кожній застрахованій особі та загалом у фонді, вартості юніту, правила визначення обсягу прав застрахованої особи, розміру страхових виплат та порядку здійснення страхових виплат тощо.

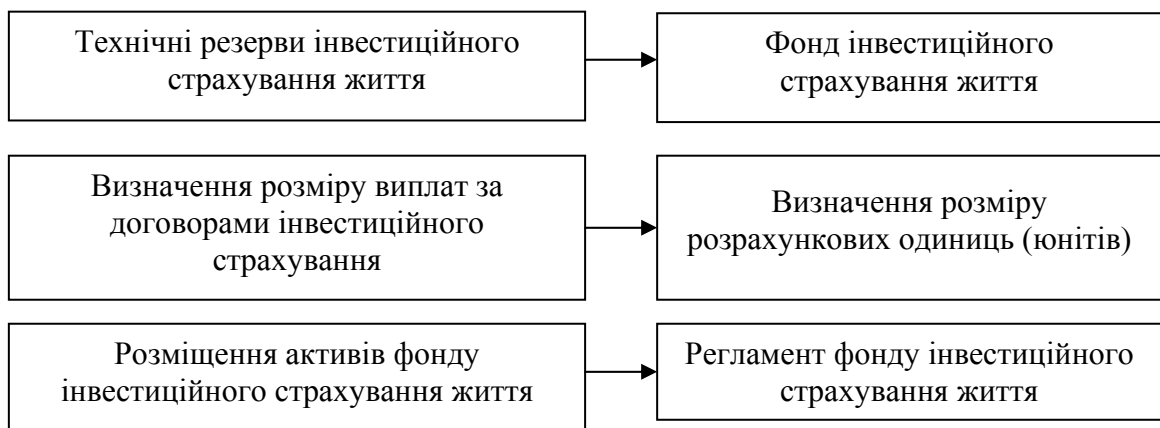

Рис. 3. Зміст основних елементів інвестиційного страхування життя

Джерело: розроблено на підставі [12]

Для забезпечення прозорості інвестиційного страхування життя страховик зобов'язаний:

- 1) проводити розрахунок вартості юнітів з періодичністю, встановленою регламентом фонду інвестиційного страхування, але не рідше одного разу на місяць;
- 2) оприлюднювати на своїй веб-сторінці відомості про вартість юніту кожного фонду інвестиційного страхування життя не рідше одного разу на місяць;
- 3) оприлюднювати на своїй веб-сторінці інформацію щодо кожного фонду інвестиційного страхування життя в обсягах річної звітності страховика [12].

Для повноцінного функціонування інвестиційного страхування життя в Україні, крім прийняття відповідного закону парламентом, Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, необхідно розробити методику розрахунку вартості юнітів, вимоги до складу та

структури активів фондів інвестиційного страхування життя, вимоги до змісту регламенту фонду інвестиційного страхування життя.

Висновки. Інвестиційне страхування поєднує в собі елементи класичного страхування життя та інвестиційну складову. В Україні інвестиційне страхування передбачене проектом Закону України «Про страхування», який був розроблений ще у 2015 р., а перше читання якого відбулося у Верховній Раді ще 31 березня 2016 року. Ключові особливості інвестиційного страхування полягають, по-перше в участі страхувальника в інвестиційному процесі і, по-друге, в залежності страхової виплати від ефективності інвестицій. Для повноцінного функціонування інвестиційного страхування життя в Україні, крім прийняття відповідного закону парламентом, Нацкомфінпослуг, необхідно розробити низку підзаконних актів.

Література.

1. Лобова О.М., Кудря М.Г. Тенденції страхування життя в Україні. *Финансовые услуги*. 2017. № 2. С. 27-33.
2. Криклій А.С., Пікус Р.В. Ринок страхування життя в Україні: тенденції та європейський досвід. *Економіка та держава*. 2008. № 5. С. 13-16.
3. Кулина Г.М. Сучасні тенденції розвитку страхування життя у світі. *Економічний аналіз*. 2014. Том 15. № 2. С. 64-70.
4. Приступа Л.А., Смалюк Т.І., Сояк І.Е. Страхування життя: сучасні тенденції та перспективи розвитку в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Випуск 7. С. 230-234.
5. Привалова О. Страхування життя у системі соціального захисту населення. *Фінанси та банківська справа. Вісник КНТЕУ*. 2013. № 2. С. 48-57.
6. Савчук І. Ризик чи гарантія: що таке страхування життя і як воно працює. *Український інтерес*. URL: <https://uain.press/articles/ryzyk-chy-garantiya-shho-take-strahuvannya-zhyttya-i-yak-vono-pratsyuye-980394> (дата звернення: 10.11.2019).
7. Золотарьова О.В., Галаганов В.О., Актуальні проблеми та перспективи розвитку страхування життя в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. № 10. С. 589-597.
8. Фарат О.І. Розвиток ринку страхування життя в Україні в умовах євроінтеграції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. Наук: 08.00.08. Львів, 2009. 21 с.
9. Журавка О.С. Інвестиційне страхування життя як інноваційний фінансовий інструмент страхового ринку України. *Інноваційний ресурс страхового ринку в сучасних умовах*: зб. тез. доп. X міжн. наук.-практ. конф. Київ: Логос, 2014, С. 237-239.
10. Что такое инвестиционно-страховые продукты unit-linked и в чем их преимущества? *Страхование жизни*. URL: <http://insurance-life.com.ua/articles/353> (дата звернення 10.11.2019).
11. Кудрявцева Я. В чем смысл накопительного и инвестиционного страхования жизни. *Financial One*. URL: <https://fomag.ru/news/v-chem-smysl-nakopitelnogo-i-investitsionnogo-strakhovaniya-zhizni/> (дата звернення 10.11.2019).
12. Про страхування. Проект Закону України. *Верховна Рада України*: офіційний веб-портал. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53904 (дата звернення 10.11.2019).
13. Що таке інвестиційне страхування і в чому його переваги у порівнянні з класичним продуктом страхування життя? Погляд Страхування на Бориспільській. *Страхування на Бориспільській*. URL: <http://polis.skz.kiev.ua/index.php/news/47-ne-udalyat-shcho-take-investitsijne-strakhuvannya-i-v-chomu-jogo-perevagi-u-porivnyanni-z-klasichnim-produktom-strakhuvannya-zhittya-poglyad-strakhuvannya-na-borispilskij> (дата звернення 10.11.2019).
14. Tretiak D. Areas for innovative products implementation in the insurance market of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2017. Vol. 3, No. 1, P. 88-92
15. Крейдич І. М. Особливості інвестиційного страхування в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 10. С. 4-8.

References.

1. Lobova, O.M. and Kudrya, M.H. (2017), "Trend of life safety in Ukraine", *Finansovi posluhy*, № 2. pp. 27-33.
2. Krykliy, A.S. and Pikus, R.V. (2014), "Market life support in Ukraine: trends and European experience", *Ekonomika ta derzhava*, № 5. pp. 13-16.
3. Kulina, H.M. (2014), "Current trends in security in the world", *Ekonomichnyy analiz*, t. 15., № 2. pp. 64-70.
4. Prystupa, L.A., Smalyuk, T.I. and Sovyak, I.E. (2016), "Life Insurance: Current Trends and Prospects for Development in Ukraine", *Prychornomors'ki ekonomichni studiyi*, № 7. pp. 230-234.
5. Pryvalova, O. (2013), "Life insurance in the system social protection of the population", *Finansy ta finansova sprava*, № 2. pp. 48-57.
6. Savchuk, I. (2018), "Risk or guarantee: what ensures life safety and how it works", *Ukrayins'kyu interes*, available at: <https://uain.press/articles/ryzyk-chy-garantiya-shho-take-strahuvannya-zhyttya-i-yak-vono-pratsyuye-980394> (Accessed: 10 November 2019).

7. Zolotar'ova, O.V. and Halahanov, V.O. (2017), "Actual problems and prospects of development of life protection in Ukraine", *Ekonomika ta suspil'stvo*, № 10, pp. 589-597.
8. Farat O.I. (2009), "Development of life safety market in Ukraine in any European integration", Ph.D. Thesis, Money, finance and credit, Institute of regional research., Lviv, Ukraine.
9. Zhuravka, O.S. "Investment security of life as an innovative important instrument of the Ukrainian insurance market", *Zbirnyk tez dopovidey na Mizhnarodniy naukovo-praktychniy konferentsiyi* [Collection of abstracts at the International Scientific and Practical Conference], *Innovatsiynyy resurs strakhovoho rynku v suchasnykh produktakh* [Innovative Resource of Insurance Market in Modern Products], Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine. Kyiv, pp. 237-239.
10. Life insurance (2019), "What are unit-linked insurance products and what are their benefits?" available at: <http://insurance-life.com.ua/articles/353> (Accessed: 10 November 2019).
11. Kudryavtseva, Y. A. (2019), "What we have found in the accumulation and investment life insurance", *Financial One*, available at: <https://fomag.ru/news/v-chem-smysl-nakopitel'nogo-i-investitsionnogo-strakhovaniya-zhizni/> (Accessed: 10 November 2019).
12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), Draft Law of Ukraine "About insurance", available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53904 (Accessed: 10 November 2019).
13. Insurance in Boryspil street (2019), "What is safe use and what are its advantages over a classic life safety product? Overview of Insurance in Boryspil street", available at: <http://polis.skz.kiev.ua/index.php/news/47-ne-udalyat-shcho-take-investitsijne-strakhuvannya-iv-chomu-jogo-perevagi-u-porivnyanni-z-klasichnim-produktom-strakhuvannya-zhittya-poglyad-strakhuvannya-na-borispilskij-53904> (Accessed: 10 November 2019).
14. Tretiak, D. (2017), "Areas for innovative products implementation in the insurance market of Ukraine", *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 3, № 1, pp. 88-92
15. Kreydych, I. M. (2009), "Features of investment insurance in Ukraine", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, № 10. pp. 4-8.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2019 р.